

De nieuwe creatiepremies

Brandstof voor toneelschrijvers

Na de afschaffing van het NVT brak een hongerperiode aan voor de Vlaamse toneel auteur. Af en toe een ereteken of een symbolische prijs, maar geen structurele plaats in het theaterproces en geen financiële stimuli van de overheid. Met het nieuwe systeem van creatiepremies komt daar nu drastisch verandering in. Maar welke criteria worden daarbij gehanteerd? Geert Opsomer blikt even achterom en geeft dan commentaar.

Vlaamse toneelschrijvers? Een klaagmuur in een vergeten straat! Overheid en theaters investeren niet, omdat er geen kwaliteit is. En er is geen kwaliteit omdat er niet geïnvesteerd wordt, zeggen de auteurs. De patsituatie is algemeen bekend.

Nu gebeurde er natuurlijk wel iets. De toneelsectie van de Lettercommissie kende jaarlijks creatiepremies toe aan originele Vlaamse toneelstukken die voor het eerst gespeeld werden. Kleine bedragen (b.v. 20.000 fr.).

Daarnaast is er ook de driejaarlijkse Staatsprijs voor Toneel. In 1988 ging die nog naar P. Koeck voor *Aardemakers*, een sociaal-allegorisch spel, gecreëerd door het MMT. Zo'n prijs is natuurlijk geen actief beleidsmiddel, eerder een ereteken na de oorlog. De prijs ging in het verleden meestal naar een gereputeerd stuk en dito auteur. Slechts uitzonderlijk werd de prijs gebruikt om een kwalitatieve lijn aan te duiden, b.v. een nieuwe evolutie van een minder bekend auteur (R. Verheezen in 1985, P. Sterckx in 1958).

De provinciale prijzen voor toneel (b.v. de De Montprijs van Oost-Vlaanderen) en de vele privé-initiatieven zijn ook niet in staat gebleken om de kwaliteit van de toneelschrijverij te stimuleren. De evaluatiecriteria van de Visser-Neerlandiaprijzen, de E. Hustinxprijs en de Van Peene-Miry-prijzen moeten dringend aangepast worden aan het levende theater.

Het is trouwens niet de taak van de privé-sector maar van de overheid, om een actief auteursbeleid te voeren dat er op gericht is de kwaliteit van de teksten te verbeteren.

Er is ooit wel een actief auteursbeleid geweest. De jonge liberaal-katholieke staat moest een eigen theater hebben en daartoe werd het premiestelsel opgezet (1861-1926). De bedoelingen waren kwantitatief: zo vlug mogelijk zo veel mogelijk Vlaamse stukken. Er werd gesubsidieerd per bedrijf. Wie vijf bedrijven bij mekaar kreeg, kreeg driemaal zoveel als iemand die twee of drie bedrijven schreef. Kwalitatief stelde het allemaal niet zo veel voor, maar dat was geen punt voor de staat om te investeren in de auteur, toen nog de paus van het theaterdom.

Tussen 1930 en 1980 daalde de investeringswaarde van de auteur gevoelig. Zijn rol als initiatiefnemer werd overgenomen door de regisseur en later door het acteurscollectief. Tijdens de jaren zeventig sloop de auteur langs een achterpoortje het

theater weer binnen als dramaturg, huisschrijver,... In de jaren tachtig werd hij opnieuw een volwaardig gesprekspartner als leverancier van "weerspanning tekstmateriaal voor het theater" (H. Müller) of "brandstof voor de voorstelling" (G. Rijnders). Functie, vorm en inhoud van de tekst zijn ondertussen compleet veranderd. Deze historische evolutie van de toneeltekst en van de rol van de auteur had weerspiegeld moeten worden door de veranderende criteria van het auteursbeleid. Wat niet gebeurde is.

Toch wist *De Morgen* onlangs een doorbraak te melden. Tussen de nieuwjaarswensen van de minister zaten 12 creatiepremies om "de Vlaamse Toneelschrijfkunst aan te moedigen" voor een totaal bedrag van vier miljoen.

Hoe dit systeem van creatiepremies nu in de praktijk functioneert, volgens welke criteria, procedure en timing de creatiepremies toegekend worden, blijft op dit moment onduidelijk. Een beetje 'glasnost' van de initiatiefnemers, vooral naar de auteurs toe, zou niet misplaatst zijn.

Timing en procedure

De creatiepremies voor 1989-'90 werden begin 1989 toegekend. De aanvraag moest al voor 1 oktober 1988 binnen. Concreet betekent dit dat de gezelschappen een jaar van tevoren moeten weten welke stukken ze op het repertoire zetten. De maatregel is misschien een haalbare kaart voor de grote theaters, maar niet voor het experimentele theater. Zo komt b.v. een interessant schrijfproject als

de startopdrachten van OH Stekelbees niet in aanmerking voor een creatiepremie, omdat de evaluatie van de stukken (en de beslissing over contract en opvoering) pas later gebeurt.

De procedure voor de creatiepremies is gecopieerd van de projectsubsidies. Het geld komt trouwens voorlopig ook nog uit de zg. 'projectenpot'.

Bij het begin van het seizoen sturen de gezelschappen en niet de auteurs een aanvraag op voor de stukken, die het seizoen daarna gecreëerd zullen worden. De premie komt dus niet langer als bekroning NA het kunstfeit, maar er VOOR. Hierdoor wordt de creatiepremie een actief beleidsmiddel. D.m.v. de premie kan men voor het eerst ook het resultaat helpen stimuleren.

De auteur beschikt bij de aanvraag meestal nog niet over de volledige tekst en de beoordeling gebeurt dan ook op basis van een uitvoerige omschrijving en motivering van het schrijfproject. Hij kan evt. een aantal bladzijden bij de projectomschrijving voegen ter illustratie. Bij de documenten moet ook een contract tussen auteur en gezelschap gevoegd worden. De beslissing om te subsidiëren wordt genomen door een ad hoc-commissie samengesteld uit twee leden van de RAT (R. Verreth en J. De Caluwe), twee leden van de Commissie Letteren, sectie Toneel (J. Lampo en C. Hasaert) en de voorzitter van de RAT (H. Meert).

Deze commissie probeert een consensus te bereiken over de toekenning van de premies.

Creatiepremies 1988-1989

NAAM	BEDRAG	TITEL	GEZELSCHAP
F. Focketyn	250.000 fr.	<i>Pluis</i>	K.J.T.
A. Sierens	400.000 fr.	<i>Onze lieve doden</i>	Korre
Tom Lanoye & H. Brusselmans	200.000 fr.	<i>De Canadese muur</i>	Raamtheater
P. Koeck	283.200 fr.	<i>De blinde vlek</i>	K.N.S.
G. de Ley	200.000 fr.	<i>De grap</i>	Paljas
B. van Broeckhoven	400.000 fr.	<i>Knock-out, de bokssport in de jaren vijftig</i>	Fakkelteater
J. Roets	360.000 fr.	<i>Charlotte</i>	Monty
G. Vermeulen & W. Rooze	176.800 fr.	<i>Tango</i>	TIE3
M. Felix	400.000 fr.	<i>Onrust</i>	Poëzien
P. Pourveur	400.000 fr.	<i>Congo</i>	De Tijd
J. Boonen	400.000 fr.	<i>Arthur, koning voor eens en voor altijd</i>	N.T.G.
Pjeeroo Robjee	100.000 fr.	<i>De mompelaar en de liefde</i>	Speeltheater
C. Nelissen	30.000 fr.	<i>Gamines</i>	Koelis
D. Roofthoof	200.000 fr.	<i>Gerucht van de lift</i>	R.V.T.